

27. Η καθημερινή ζωή στην ύπαιθρο στα χρόνια των Ισαύρων και των Μακεδόνων

Μεγάλο μέρος του βυζαντινού πληθυσμού ζει στην ύπαιθρο σε όμορφα χωριά και κωμοπόλεις. Τα σπίτια τους είναι ανάλογα με την οικονομική τους κατάσταση. Οι πιο πολλοί είναι γεωργοί και βοσκοί. Αγαπούν τη ζωή και τον τόπο τους και χαίρονται με το κυνήγι και το ψάρεμα.

Μεγάλο μέρος των Βυζαντινών ζούσε στην ύπαιθρο. Κατοικούσαν σε κωμοπόλεις και χωριά, αλλά και σε οικισμούς και σε αγροικίες¹ χτισμένες γύρω από αυτά. Τα πιο πολλά χωριά ήταν χπομένα στις πλαγιές λόφων πλάι σε πηγές, που ήταν και πηγή ζωής για τους κατοίκους τους. Στο κέντρο του χωριού ήταν η πλατεία και η μεγάλη εκκλησία. Εκεί τη μέρα της γιορτής του προστάτη Αγίου γινόταν τοπικό πανηγύρι. Παρόμοιες γιορτές και πανηγύρια γίνονταν και στα ξωκλήσια των χωριών και ιδιαίτερα σ' αυτά που γιόρταζαν την άνοιξη ή το καλοκαίρι.

Τα σπίτια της υπαίθρου ήταν ανάλογα με την οικονομική κατάσταση των ιδιοκτητών. Οι μικροκαλλιεργητές έμεναν σε ισόγειες στενόχωρες κατοικίες με χαμηλές πόρτες και μικρά παράθυρα. Οι Δυνατοί² ζούσαν σε διώροφα σπίτια σκεπασμένα με κεραμίδια, με εξωτερική σκάλα και εξώστες, για θέα και αναψυχή. Στα «κατώγια»³ των σπιτιών και στον ασφαλισμένο περίβολο τους υπήρχαν κελάρια, πατητήρια και αποθήκες για τους καρπούς και τα τρόφιμα. Πλούσιοι και φτωχοί φρόντιζαν να μη λείπουν από το σπίτι τα απαραίτητα για τη διατροφή της οικογένειάς τους είδη. Το σιτάρι, το κρασί και το λάδι της χρονιάς ήταν στην πρώτη φροντίδα τους.

Οι γυναίκες είχαν την επιμέλεια του σπιτιού, των παιδιών, των τροφίμων και των φαγητών. Στις γεωργικές εργασίες έπαιρναν συνήθως μέρος μόνο στις περιόδους συγκομιδής των καρπών.

1. Βυζαντινό πανηγύρι σε ξωκλήσι.

¹ αγροικίες: εξώσπιτα χτισμένα στα κτήματα. Ανήκαν, συνήθως, στους «δυνατούς». Εκεί έμεναν μόνιμα οι δουλοπάροικοι καλλιεργητές, που είχαν χάσει τα κτήματά τους από χρέη.

² Δυνατοί: πλούσιοι μεγαλοϊδιοκτήτες.

³ κατώγια: αυτό που είναι κάτω από την επιφάνεια της γης, υπόγειο.

2. Στους Βυζαντινούς άρεσε ιδιαίτερα το ψάρεμα.

Πολλές ομάδες εργάζονταν στο σπίτι υφαίνοντας και κεντώντας και άλλες σε εργαστήρια και καταστήματα αρωμάτων και μεταξιού.

Κάθε χωριό είχε τη δική του περιφέρεια γης, που ανήκε στους κατοίκους του. Γύρω από τους οικισμούς υπήρχαν **κήποι** και **περιβόλια** με καρποφόρα δέντρα και πιο μακριά κτήματα φυτεμένα με αμπέλια, ελιές και χωράφια σπαρμένα με δημητριακά. Πολλές περιοχές της υπαίθρου ήταν φυτεμένες με μουριές, που με τα φύλλα τους έτρεφαν μεταξοσκώληκες. Σε κάθε χωριό ακόμη υπήρχε κοινόχρηστη περιοχή με δάση και βοσκοτόπια για την προμήθεια ξύλων και για τη βοσκή των ζώων. Η καλλιεργήσιμη γη ανήκε σε μικροκαλλιεργητές και η πιο πολλή σε μεγαλοϊδιοκτήτες ή «Δυνατούς», καθώς τους έλεγαν.

Οι κάτοικοι των στεριανών χωριών ήταν συνήθως γεωργοί και βοσκοί. Στα νησιά και στα παράλια ασχολούνταν με το ψάρεμα και τη ναυτιλία. Το μεγαλύτερο μέρος της ημέρας το περνούσαν καλλιεργώντας τα κτήματά τους ή βόσκοντας τα ζώα τους. Το ψάρεμα και το κυνήγι ούμως τους ευχαριστούσε ιδιαίτερα. Αρκετοί από αυτούς ακόμη ήταν τεχνίτες γεωργικών μέσων και εργαλείων, μεταφορείς και μικρέμποροι των αγροτικών προϊόντων.

- **Γιατί οι Βυζαντινοί προτιμούσαν να κτίζουν τα χωριά τους σε πλαγιές λόφων και πλάι σε πηγές; Έχετε χωριά με αυτά τα χαρίσματα στην περιοχή σας;**
- **Τι καλλιεργούσαν οι Βυζαντινοί; Ποιες απ' αυτές τις καλλιέργειες εξακολουθούν να υπάρχουν και σήμερα;**

3. Αυτές οι φράσεις έχουν ρίζες βυζαντινές

«Πάμε να τσιμπήσουμε κάτι».

Οι Βυζαντινοί, όπως και οι αρχαίοι, έτρωγαν τις στερεές τροφές με τα χέρια. Όταν έτρωγαν κρέας έπιαναν και τσιμπούσαν τη μερίδα τους με τα δάχτυλα. Από τη συνήθεια αυτή των Βυζαντινών έχει μείνει η φράση, που λέμε ως σήμερα στους καλεσμένους μας: Πάμε να τσιμπήσουμε κάτι (δηλαδή να φάμε).

«Αυτό μοσχοβολάει».

Οι κάτοικοι της υπαίθρου και ιδιαίτερα οι γυναίκες μάζευαν και χρησιμοποιούσαν αρωματικά φυτά, βότανα και λουλούδια για τον καλλωπισμό τους, τη μαγειρική και την παρασκευή αρωμάτων. Πολλά απ' αυτά τα πουλούσαν, και μάλιστα σε καλές τιμές. Πιο περιζήτητο από όλα αυτά για το άρωμά του ήταν ο μόσχος. Γι' αυτό εξακολουθούμε να λέμε ακόμη: Αυτό μοσχοβολάει ή αυτό το μοσχοπούλησε.

«Αυτός είναι ξεφτέρι».

Πολλοί Βυζαντινοί στα κυνήγια τους, αντί για σκύλους, χρησιμοποιούσαν εκπαιδευμένα απ' αυτούς γεράκια, τα ξεφτέρια όπως τα έλεγαν, για τη σύλληψη των θηραμάτων. Τα γυμνασμένα αυτά αρπακτικά ήταν περιζήτητα, επειδή δε λάθευναν στο κυνήγι τους. Γι' αυτό και σήμερα λέμε ξεφτέρι αυτούς που αναζητούν και πετυχαίνουν τον στόχο τους.

«Χάθηκε σαν το σκυλί στ' αμπέλι».

Την εποχή που αρίμαζαν τα σταφύλια, τακτικοί επισκέπτες των αμπελιών ήταν διάφορα ζώα όπως σκύλοι και αλεπούδες. Σ' αυτά τα ζώα άρεσαν πολύ τα σταφύλια. Για ν' αποφύγουν τις ζημιές οι αμπελουργοί έστηναν παγίδες, ώστε να τα πάσουν, και κάποια έχαναν τη ζωή τους. Ο «Γεωργικός Νόμος» μάλιστα όριζε ότι: «εάν κάποιος στήσει παγίδα στην περίοδο καρποφορίας των αμπελιών και πέσει σ' αυτή σκύλος και πεθάνει, ο ιδιοκτήτης του αμπελιού δεν έχει καμιά ευθύνη και ο ιδιοκτήτης του σκύλου δεν πληρώνεται για τη ζημιά του ζώου του».

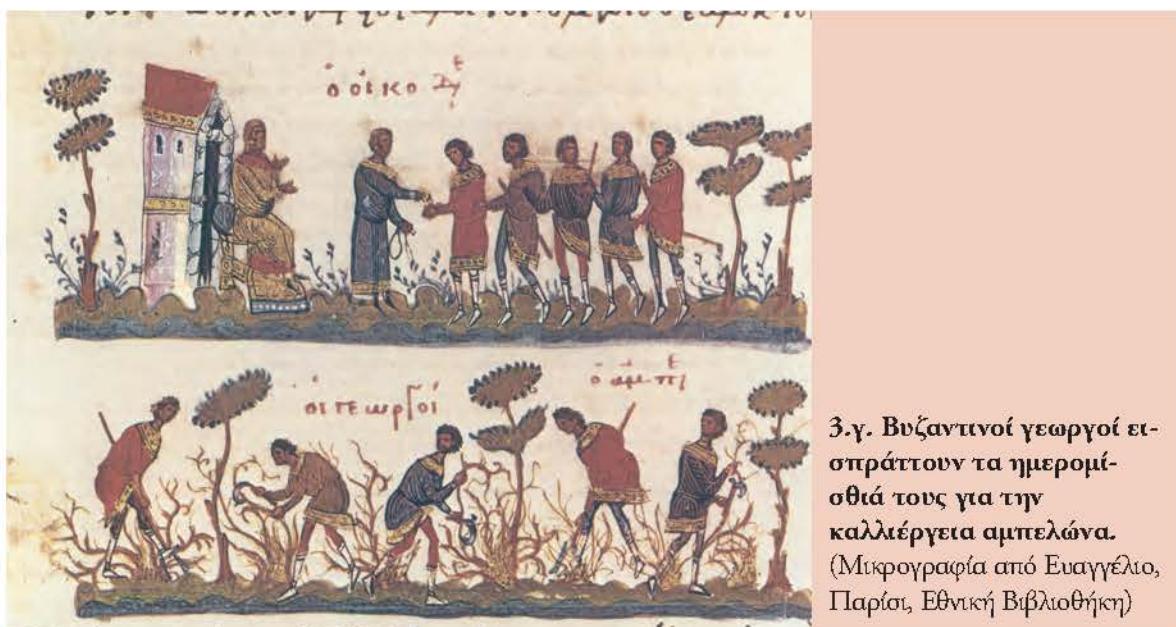
3.α. Βυζαντινοί κυνηγούν με εκπαιδευμένα γεράκια.

3.β. Οι Βυζαντινοί έπιαναν τα πουλιά με παγίδες που έστηναν πάνω σε δέντρα. Τα ξεγελούσαν με άλλα πουλιά, «κράκτες»⁴, που κρατούσαν σε κλουβιά.

Φ. Κονκουλέ, Βυζαντινών βίος και πολιτισμός

⁴ Τα ελεύθερα πουλιά πήγαιναν κοντά στα σκλαβωμένα, που έκραζαν (καλούσαν), κι έπεφταν στις παγίδες των κυνηγών.

3.γ. Βυζαντινοί γεωργοί εισπράττουν τα ημερομίσθιά τους για την καλλιέργεια αμπελώνα.
(Μικρογραφία από Ευαγγελιο, Παρίσι, Εθνική Βιβλιοθήκη)

E. Ανακεφαλαίωση (23-27)

Στα χρόνια των Ισαύρων αυτοκρατόρων έγιναν τολμηρές μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία και στη διοίκηση:

- Χωρίστηκε η αυτοκρατορία σε θέματα.
- Ψηφίστηκαν νόμοι για καλύτερες συνθήκες ζωής στους αγρότες.
- Ανατέθηκε στους δικαστές η πιστή εφαρμογή των νόμων.

Όμως:

- Δημιουργήθηκε το πρόβλημα της λατρείας των εικόνων.
- Διχάστηκε ο λαός σε εικονομάχους και σε εικονολάτρες.
- Καταστράφηκαν ανεκτίμητα έργα τέχνης.
- Η εικονομαχία σκίασε το έργα και τη δόξα των Ισαύρων.

Το πρόβλημα της εικονομαχίας λύθηκε οριστικά με την αναστήλωση των εικόνων.

Στα χρόνια διακυβέρνησης των Μακεδόνων:

- Το κράτος αναδιοργανώθηκε και μεγάλωσε.
- Ψηφίστηκαν φιλάνθρωποι και δίκαιοι νόμοι.
- Ανθίσαν ιδιαίτερα τα γράμματα και οι τέχνες.
- Δημιουργηθήκαν και λειτούργησαν ανώτατες σχολές.
- Διδάχτηκαν και διασώθηκαν πολλά αρχαία ελληνικά κείμενα.
- Προόδευσε η γεωργία, η βιοτεχνία και το εμπόριο.